

SÜNİ İNTELLEKT TƏHSİL PROSESİNDƏ

Süni intellektin peşəkar mühitdə tətbiqi hər keçən gün artır. Bu, universitetlərdə də sözügedən sahə ilə bağlı yeni ixtisasların yaradılmasını zəruri edir. Ekspertlər bu sahədə gecikdiyimizi düşünürlər.

TƏRANƏ MƏHƏRRƏMOVA
taranamaharramova@kaspi.az

Dünyada informasiya texnologiyaları sürətlə inkişaf edir və süni intellekt (Sİ) peşəkar mühitdə getdikcə daha çox tələb olunur. Ölkəmizdə də süni intellektin tətbiq edildiyi sahələrin genişlənməsi yeni ixtisasların yaranmasına, əmək bazarının dəyişməsinə səbəb olur. Bu dəyişiklik ali məktəblərin qarşısına yeni ixtisasların yaradılması və onların tədrisi öhdəliyini qoyur. Bu baxımdan, universitetlər artıq sadəcə təhsil verilən klassik yer statusundan çıxır, öyrənmə üçün prinsipçə yeni mühit, əmək bazarının tələblərinə cavab verən müasir məkanlar yaratmağa başlayırlar.

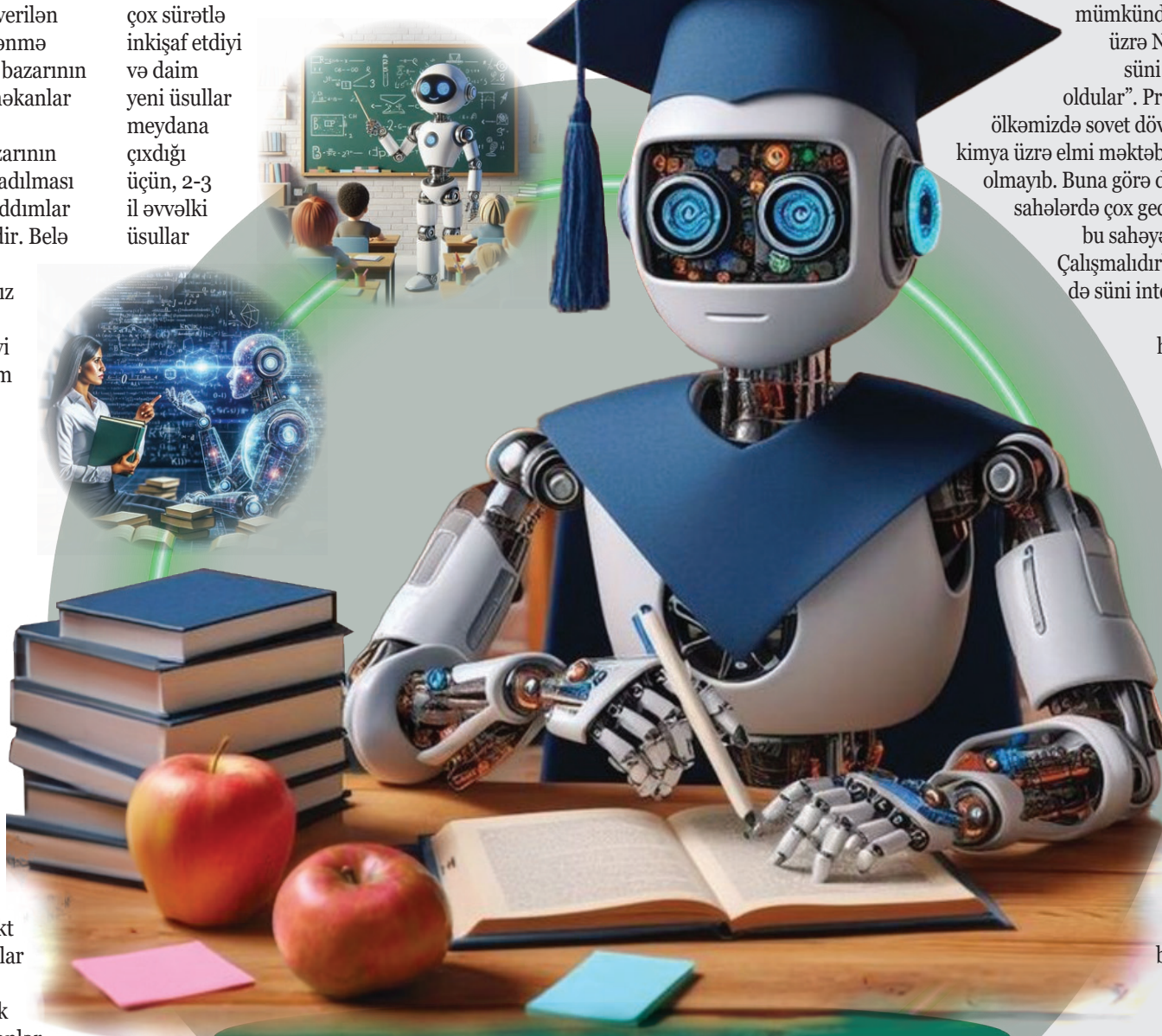
Süni intellektlə bağlı əmək bazarının tələblərinə uyğun ixtisasların yaradılması təbii ki, bu istiqamətdə konkret addımlar və proqram dəyişiklikləri tələb edir. Belə ki, dünya ölkələrində çoxdan başlanan bu prosese qoşulmağımız süni intellektlə bağlı ixtisasların tətbiq ediləcəyi sahələr, gətirəcəyi yeniliklər, bu istiqamətdə müəllim kadrlarının hazırlanması, dərş vəsaitləri, orta məktəblərdən başlayaraq fənlərin tədrisi və s. kimi mühüm məqamlara diqqət çəkməyi tələb edir.

“UNİVERSİTETLƏRDƏ SÜNİ İNTELLEKTLE BAĞLI İXTİSASLAR YARANACAQ”

“Çox güman ki, gələcəkdə müəyyən universitetlərdə süni intellektlə bağlı ixtisaslar yaranacaq”, - deyər Kembric Universitetinin professoru Qərib Mürşüdoğlu istisna etmir: “Texnologiyanın sürətli inkişafı cəmiyyətdəki fəaliyyətlərə təsir göstərir. Təhsil də bu təsirdən kənarda deyil. Məsələn, süni intellekt və cəmiyyət, süni intellekt və enerji problemləri kimi mövzular ön plana çıxacaq. Lakin mənə, bu ixtisasların dəyəri elə də böyük olmayacaq. Klassik ixtisaslar və fənlər uzun müddət daha qiymətli olaraq qalacaq. Süni intellektin müxtəlif sahələrə böyük təsiri olacağı şübhəsizdir. Təhsil sahəsində də bu təsirin əhəmiyyətli olacağına inanıram. Süni intellekt üsullarının öyrənilməsi və tətbiqi, ehtimal ki, hər hansı bir ixtisasın öyrənilməsində mühüm rol oynayacaq. Məncə, gələcəkdə hər bir fakültədə süni intellektin tətbiqi ilə bağlı dərslər və ya modullar olacaq. Nəzərə almaq

lazımdır ki, süni intellekt və ümumilikdə maşın öyrənmə üsulları yeni üsullar və ya ixtisaslar deyil. Onlar kompüter elmləri ixtisasının tərkib hissəsidir və 50-60 ildir ki, tədris olunur. Üsullar inkişaf etdikcə, tədris metodları da dəyişir. Gələcəkdə də bu proses davam edəcək”. Alimin fikrincə, Azərbaycanda bu sahədə mütəxəssislər var, lakin bu sahə çox sürətlə inkişaf etdiyi və daim yeni üsullar meydana çıxdığı üçün, 2-3 il əvvəlki üsullar

artıq köhnəlmiş sayılır: “Əgər Azərbaycan universitetlərində bu istiqamətdə təhsil veriləcəksə, cavan və yeni üsulları öyrənilməsi tədris edən bilən mütəxəssisləri cəlb etmək vacibdir. Onları universitetdə saxlamaq üçün yaxşı şərait yaradılmalı və əmək haqları kifayət qədər yüksək olmalıdır”.

“Elə bir elm sahəsi yoxdur ki, süni intellektdən istifadə edilməsin”

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri Hamlet İsaşanlı bildirir ki, hazırda süni intellekt texnologiyasının əsasında durur və elə bir elm sahəsi yoxdur ki, ondan istifadə olunmasın: “Bu baxımdan, bu fənni ilk növbədə orta məktəb dərslərinə daxil etmək lazımdır. Ali məktəblərdə isə bu və ya digər formada keçirilir. Xəzər Universitetində bu, məcburi fəndir, tədqiqatlarda, elmi araşdırmalarda fikir verdikimiz sahədir, eyni zamanda humanitar sahələrdə də keçirilir. Süni intellekt kompüter elmləri üzərində qurulan bir elmdir. Onun aparıcı texnikası bir az riyaziyyat, bir az statistika, bir az fizikadır.

Bu fənnin tədrisi, bu istiqamətdə ixtisasların yaranması zəruridir. Nə biologiya, nə fizika,

nə kimya, nə idman oyunları onsuz

mümkündür. Bu il fizika və kimya

üzrə Nobel mükafatını alanlar

süni intellekt mütəxəssisləri

oldular”. Professor bildirir ki, bizim

ölkəmizdə sovet dövründə riyaziyyat, fizika,

kimya üzrə elmi məktəb olsa da, kompüter üzrə

olmayıb. Buna görə də biz süni intellekt kimi

sahələrdə çox gecikmişik: “Ali məktəblər

bu sahəyə çox fikir verməlidirlər.

Çalışmalıdırlar ki, orta məktəblərdə

də süni intellekt dərsləri keçirilsin.

Bu sahədə müəllimləri

hazırlamaq lazımdır. Biz

öz universitetimizdə bu

sahənin tədrisi üçün

müəllimlərin 70 faizini

xarici ölkələrdən dəvət

etməyə məcburuq.

Onlar gəlir,

onlayn dərş keçir,

proqram hazırlayır,

konfranslar təşkil

edirlər”.

Süni intellektin,

yeni ixtisasların

yaranması və

tədrisi ilə bağlı dərş

vəsaitlərinə gəlinə,

H.İsaşanlı bildirir

ki, bu istiqamətdə

dərslərdə də yoxdur:

“O vəsaitləri tərcümə

etmək lazımdır. Sürətli

dəyişiklik olduğundan

beş il əvvəlki kitablar işə

yaramır. Çalışıb sürətli

hərəkət etməliyik”.

“DƏRSLİKLƏRDƏ DƏYİŞİKLİKLƏRƏ EHTİYAC VAR”

Azərbaycan Gənc Müəllimlər Assosiasiyasının sədri Pərvinə Qədimova da hesab edir ki, süni intellektin inkişafı və tədrisdə tətbiqi yeni ixtisasların yaranmasına səbəb olacaq. Onun fikrincə, Sİ ilə bağlı ixtisasların yaranmasına ümumtəhsil müəssisələrindən başlamaq lazımdır: “Bəzi müəllimlər daim öz üzərlərində işləyir, süni intellektin imkanlarından

istifadə edir və onu dərslərdə tətbiq edirlər. Amma bu, hamıya şamil oluna bilməz”. AGMA sədri bildirir ki, bəzi dərsləklərdə bununla bağlı məlumatlar yer alıb: “Hansısa materialların QR vasitəsilə verilməsi, süni intellektə tam keçid demək olmasa da, bu istiqamətdə addım atıldığını göstərir. Şagird həmin QR-lardan istifadə edib məlumatlılığını genişləndirə bilər. Bu, dərsləklərdə əlavə olunan bir nümunədir. Amma süni intellektin bu qədər inkişaf edildiyi bir zamanda dərsləklərdə də

yeni dəyişikliklərin edilməsinə ehtiyac zamanla hiss olunacaq. Bununla paralel müəllimləri də eyni istiqamətdə hazırladmaq lazımdır. Dərsləklər irəli getdiyi təqdirdə müəllimlər onları tədris edəndə çətinliklər yarana bilər. Bu səbəbdən bunu paralel şəkildə aparmaq daha düzgün olar”.

Qərib Mürşüdoğlu

Pərvinə Qədimova